

Resan till Namibias barn

I samband med att två program om barnen i Japan sändes i Sveriges Radio P1 2006, blev jag intervjuad i Dagens Nyheters kulturbilaga under rubriken "Tre frågor till Ylva Mårtens". Reportern ställde två frågor om Japan-programmen och en fråga om kommande projekt. Jag svarade att jag innan pensionen vill åka till fler länder och alla världsdelar och rapportera om barn och skola. Nästa land var Ryssland och sen ville jag resa till Afrika. Julia Kauta Koyate som då bodde i Paris läste notisen och mailade mig och skrev att hon gärna kunde bli min följeslagare i Afrika, hennes pappa kommer från Namibia, hennes man från Burkina Faso och hennes sons pappa kommer från Ghana. När Julia ett par år senare flyttat hem från Paris träffades vi och började planera vår resa. Vi sökte stipendier och vi la in programförslag på SR. Vi kom väg den 6 februari i år och kom hem igen den 17 februari. Vi åkte via Frankfurt och Johannesburg till Windhoek, Namibias huvudstad.

Julia Kauta Koyate ville visa upp ett annat Afrika än det som ofta beskrivs i media och att barnen i Namibia också ska få komma till tals och berätta om sina skolor och sina liv. Julias pappa, Jozikee Kauta, flydde från våld och apartheid när han var 17 år och bosatte sig i Sverige. Jozikee intervjuas i programmen om sin barndom i dåvarande Sydvästafrika. Vi bor hemma hos en av Julias fastrar och kommer på det här viset rakt in i en namibisk familj. En framgångsrik modern familj där barnen utbildat sig till advokater, läkare, revisorer och lärare.

Julia Kauta Koyate och jag är äntligen på väg till Namibia, hennes pappas hemland. Namibia är en av Afrikas yngsta nationer. Landet blev självständigt från Sydafrika först 1990. Namibia var en tysk koloni från 1884 till 1920. Efter Första världskriget och Versaillesfreden framtogs Tyskland alla sina kolonier och ställdes under sydafrikansk förvaltning. Då hette landet Sydvästafrika. Vi blir mötta av Valery och Kimaa Kauta, två av Julias unga släktingar. Solen skiner och det är säkert över 30 grader varmt. Det är tolv år sen de sågs Julia, Valery och Kimaa. Det blir ett kärt återseende. Julia förklarar för mig

att de är hennes syskon, kusiner skulle vi säga, men här är man syskon om ens pappor är bröder. Familjen här är mycket större än hos oss. Kimaa kör en stor vit stadsjeep till Julias pappas brors hus i stadsdelen Katutura, ett getto säger Julia, men familjen Kauta bor i ett stort gult hus, på en gata som inte alls ser ut som ett getto, tycker jag. Senare får jag förklaringen. Katutura betyder *vi vill inte bo här*. Stadsdelen fick sitt namn när den svarta befolkningen blev tvångsflyttade hit 1968. Frieda Kauta, Julias faster/mamma här möter oss med stor värme. Hela kvällen sitter vi på familjens trappa. En efter en kommer Julias syskon förbi för att hälsa sin syster från Sverige välkommen hem.

Vi börjar vår resa bland Namibias barn hos de allra yngsta. Vårt första besök blir på Katuturas stora sjukhus. Frieda Kautas bror skjutsar oss dit, vi får inte åka taxi. Det kan vara för farligt anser familjen. Julia kallar honom för sin pappa, det blir lite förvirrat i början, men jag vänjer mig snabbt. Pappan lämnar oss inte förrän vi får kontakt med rätt person, Selma Jakob, föreståndarinnan för BB-avdelningen. Selma Jakob visar oss runt och vi får intervjuas med både förstföderskor, väntande pappor, gravida mammor och *kängrumammor*.

Julia som har varit här förut, när hennes farmor var gammal och sjuk, blir förvånad och glad. Sjukhuset har rustats upp sen den gången. Julia kan till och med själv tänka sig att föda barn här. Det trodde hon inte förra gången. Här finns vård för förtidigt födda barn. Det ser rent och fint ut på salarna för mammorna och deras nyfödda babysar. Jag läser FN-statistik om Namibias spädbarnsdödlighet, fyrtiofem barn per 1000 födda barn. Mödradödligheten är två mammor per 1000 föderskor. Jämfört med Afrika i stort har Namibia lyckats mycket bra med både barna och mödravården.

Vi får också träffa eleverna i Namibia Primary School, en statlig grundskola och High Line Secondary School, ett statligt gymnasium. Båda i stadsdelen Katutura. Valery Kauta, 25 år skjutsar oss i sin lilla ljusblå bil. Valery bor fortfarande hemma och jobbar som revisor. Klockan halvsju på morgonen måste vi bege oss hemifrån, för skolan börjar klockan sju varje morgon och slutar klockan ett. Varför? Det

är en kombination av olika orsaker, har Frieda Kauta, som är pensionerad lärare berättat för mig. Staten har inte råd att hålla skolan öppen längre. Klasserna är stora, ca 45 elever i varje klass, varken barn eller lärare orkar jobba längre. Många barn från fattiga familjer har inte ätit frukost och skolan har inte råd att bjuda på lunch. En av Frieda Kautas systrar, Magdalena Kozonguizi arbetar här som lärare. Hon hjälper oss till rätta. Vi går in och ut ur klassrum. Och ställer frågan: Hur är det att vara ett barn i Namibia? Alla som svarar, mest pojkar, vet att de har rätt att inte bli slagna hemma. På lärarrummet sitter en affisch på väggen. Texten lyder: Om du tycker att det här ser ut som en kvinna * så har du stora problem. Bilden föreställer en knuten näve som slår hårt på en sandsäck, en sådan man har när man tränar boxning. När vi träffar barnen en och en utan lärare som övervakar så svarar alla utan undantag: Om vi inte gör läxorna eller pratar för mycket så slår lärarna oss med *the stick*. Hur ska jag fråga rektorn om *the stick*? Alla vet ju vilka barn jag träffat! Då kommer de få ännu mera stryk. Men det ger sig för när jag och rektorn möts på hans kontor så har han en bit grön trädgårdsslang i handen. Slangen är *the stick*. Jag intervjuar honom, och efter en del ursäkter erkänner att han slår barnen, men han vet att det inte är tillåtet längre enligt namibisk lagstiftning.

Nästa dag ska jag besöka en skola för de välbärgades barn. Tyska skolan är en av landets bästa skolor. Den heter Deutsche Höhere Privatschule och firade 100 årsjubileum förra året. *Det var kl.7.00 den 19 januari 1909 som den Kejsarliga realskolan öppnade skolportarna för 12 elever*, läser jag i en specialutgåva av Allgemeine Zeitung, en tysk tidning här i Namibia. Skolan startade under den tyska kolonisationen. Idag har 6 % av Namibias befolkning europeiskt ursprung, många är just tysktättlingar. Den vita minoriteten äger fortfarande mer än 70 % av Namibias jord, gruvor och andra tillgångar. I Tyska skolan går de rikas barn. Rektor Günter Gässler blir min ciceron hela dagen. Över tusen elever från 6 månader upp till 12 klassen ryms i den här skolan, ett eget litet välbevakat samhälle; höga staket, uniformerade vakter, simbassäng, stor matsal, amfiteater, samlingshall, internatavdelning för tvåhundra barn som bor för långt bort för att kunna åka varje dag. 75 % av eleverna är vita och går i tyska klasser,

25 % är svarta och går till största delen i engelska klasser. 100 lärare undervisar. Tyska staten betalar lönerna för 21 av dessa lärare. Det finns en svart lärare i Kindergarten, resten är vita. Från 1977 har svarta barn fått söka hit. På väggarna runt expeditionen sitter det stora gruppgrafier år från år. Jag försöker hitta några barn med mörkare hudfärg från 70 och 80-talen, men det är svårt. De är ytterst få. Jag intervjuar både svarta och vita barn, rektorn sitter med när jag intervjuar alla de vita barnen, men går ut ibland när det är de svartas tur. Jag frågar alla eleverna om de vet varför man firar Självständighetsdagen. De vita eleverna vet att man då har partyn och dricker vin. Jag intervjuade Julias pappa, Jozikee Kauta, innan jag åkte hit. Han flydde från våld och apartheid i Namibia när han var 17 år och bosatte sig i Sverige. Han berättar för mig hur våldet både i skolan och i hemmen fortfarande är ett stort problem. Apartheidsystemet påverkade allt och alla och smög sig även in i mellan föräldrar och barn. Svarta föräldrar såg ner på sig själva och kallade sina egna barn för samma kränkande ord som vita kunde häva ur sig. Det är kanske inte så konstigt, men när jag hörde Jozikee berättade detta för mig så förstod jag mer vad apartheid kan göra med oss människor. De svarta vet mycket, mycket mer. När jag stängt av bandspelaren och precis ska avsluta mitt besök så säger rektorn att han hoppas att jag inte tycker att de har apartheid här på skolan. Jag går ut på den breda stentrappan, här pågår städning, och innan för skolgrindarna står en jättestor sten, en slags milstolpe med texten 11. 000 km till Berlin. Jag tar upp kameran för att plåta stenen och städaren, en ung svart man i röd t-shirt, svart jacka och svarta byxor. Men då kommer en vit förman och försöker schasa bort städaren.

Vi tar också lite ledigt en dag, går på stan, äter lunch med Julias bröder och systrar. Innan vi åkte hit, fick vi höra att det var regnperiod så vi skulle inte förvänta oss varmt väder. Det är minst 30 grader i skuggan, om än lite molnigt ibland, men något regn får vi nästan inte alls. Windhoek är en ganska liten huvudstad, ca 300.000 invånare. Stadskärnan har låg tysk bebyggelse, annars lik ganska många andra storstäder, mycket trafik, souvenirförsäljare på torgen, men också samma sorts varor i affärerna som hemma i Sverige. Vad ska jag köpa hem till mina döttrar som är typiskt namibiskt? Svårt, hittar ingenting, mer

än handgjorda dockor som föreställer hererokvinnor med karaktäristiska sjalar på huvudet och långa kjolar i västerländskt viktoriantskt snitt men med afrikanska mönster. Sjalarna knyter de så att de ser ut som två horn, kornas horn, berättar Julia. Hererofolket som Julias familj tillhör är boskapsskötare och har en mycket dramatisk och smärtsam historia. I början 1900-talet försökte de tyska kolonisatorerna utrota hererofolket. Mellan 60.000 * 80.000 personer mördades, 80% av hererofolket dog. Det är ett av största folkmorden i det koloniala Afrikas historia. När kriget var slut levde 16.000 hereroer och av dessa satt ca 14.000 i koncentrationsläger i Windhoek. Idag vet man inte hur många hereroer det finns, siffrorna varierar mycket.

Klockan 4 en morgon far vi iväg till Otjinene, ett litet samhälle 16 mil nordost om huvudstaden Windhoek. Härifrån härstammar Julias familj. Vi ska vara framme klockan sju när skolan börjar, därför denna tidiga timme. Patrick Kauta, en av Julias bröder kör oss i sin stora knallröda jeep. Patrick är advokat och dessutom farmägare. Över helgen ska vi bo på Patricks farm och hit kommer även Frieda Kautas äldste son som heter Uahena Kauta. Uahena betyder *han som flydde* och syftar på Julias pappa som gav sig iväg när han var 17 år. Vägen är puderfärgad av ihoppackad sand. Telefonledningarna kantar vägen mil efter mil och med jämna mellanrum upptäcker jag ljusbruna höga pelare. Vad är det? Milstolpar i bränd lera? Nej, pelarna ändrar form hela tiden, blir både högra och bredare. Och de visar sig var myrstackar, jättelika myrstackar.

I Otjinene blir vi mötta av Julias faster Kaari Kauta, hon är också en av Friedas lillasysstrar. Även Kaari är lärare. Skolan har friluftsdag och barnen är uppdelade på tre lag, zeborna har vita tröjor, springbockarna har gula och antiloperna röda. Barnen springer fyra hundra meter barfota. Det är skolmästerskap och uttagning till distriktsmästerskapen. När några av barnen i publiken får syn på Julia och mig och att jag har hörlurar och en mikrofon flockas de runt oss och börjar genast att sjunga kristna sånger. Barnen sjunger jätte jättehögt. Kaari Kauta presenterar oss för några flickor som jag kan intervju. Det är stekande hett, jag har glömt min hatt i Patricks bil så jag ber att få sitta i skuggan och prata med flickorna. De bor här på skolan i

Otjinene, i enkla sovsalar. Två och två i varje säng. Flickorna tycker att det är bra att bo på internatet för då får de lära sig att göra saker själva. Men berättar också att även i den här skolan så slår lärarna sina elever, fast det är förbjudet med skolaga sen 1990 då Namibia i och med självständigheten

Vi besöker också den lokala kliniken i Otjinene. På väggarna sitter affischer som upplyser om hur viktigt det är att Hiv-testa sig. Väntrummet är ljus och enkelt, stämningen är varm och vänlig. Hantverkare spikar och hamrar och telefonen ringer. Jag får prata med en mamma och hennes lilla ettårige son och en barnmorska. Mamman, Valery Murirua berättar att förlossningen var så jobbig så detta blir hennes sista barn. Barnmorskan förklarar att hererofolkets kvinnor helst vill föda hemma, för de får enligt tradition inte skrika på förlossningen, och om de ändå skulle göra det så vill de inte att någon annan ska höra det på sjukhuset.

Vi blir hämtade av Patrick, Julias bror och åker iväg till hans farm. Farmen heter Okando Membo och betyder *Den lille mannen omgiven av sina djur*, berättar Patrick. Han köpte farmen för några år sen med hjälp av förmånliga lån från namibiska staten. Det är så det ska gå till när den svarta befolkningen successivt även tar över den ekonomiska makten i Namibia. Men det kommer ta långt tid, säger Patrick. Byggnaderna har tydlig kolonial stil, en stor villa, flera uthus och ekonomibyggnader. Färgen är aprikos, rappad fasad. Här stannar vi över helgen. Fler och fler av Julias familjemedlemmar möter upp, som mest är vi nog trettiofem personer. Många av gästerna sover i tält. Vi äter helstekt lamm, sitter i skuggan och pratar. På söndagen får jag vara med och försöka fånga in boskap som har rymt från farmen. Sen åker vi hem till Sverige igen.

Gå in på www.sverigesradio/p1/barnen där finns kan du lyssna på den 4 halvtimmesprogrammen som blev resultatet av min resa till Namibia. Och titta på massor av bilder!

Litteraturtips: Förlåta men inte glömma, röster om rasism, nationalism

och det mångkulturella samhället i Namibia. Och i Sverige. Av Magnus Berg. Carlsson Bokförlag.